

door Roelof Braad

Roelof Braad is stadshistoricus van Heerlen en bereikbaar bij het Heerlense Stadsarchief.

Met dank aan de Heemkundevereniging

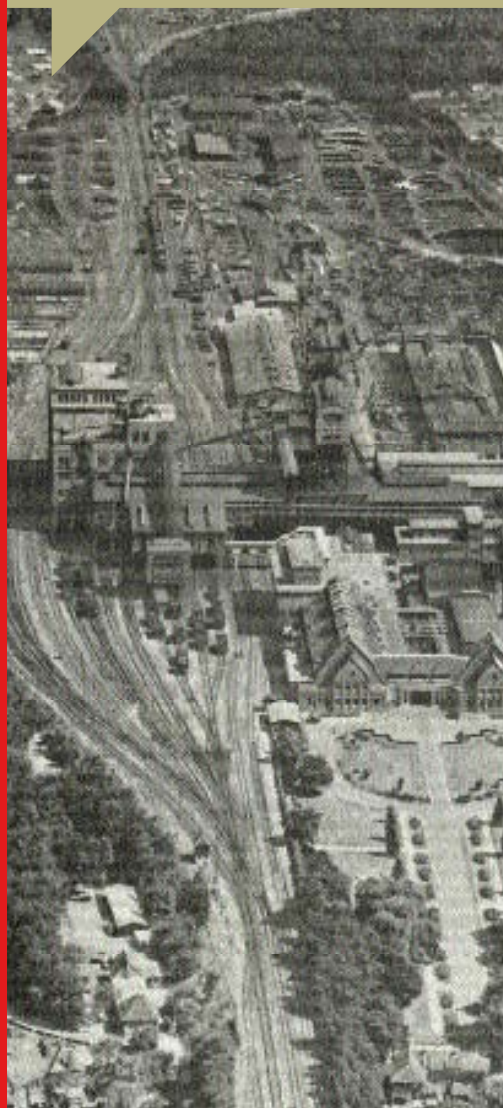
'Bron van Brunsham'

Foto's: Heemkundevereniging 'Bron van Brunsham', Peter Trompetter.

'De Egge'

Van mijnwerkerskolonie tot moderne wijk

Vroeger

Op 24 november 2000 was er hoog bezoek in de tachtig jaar oude wijk 'De Egge' in Brunssum. De gouverneur van Limburg, baron Van Voorst tot Voorst was in de oude mijnwerkerskolonie met tal van hoogwaardigheidsbekleders voor de officiële oplevering van de herstructurering van de wijk. Zo'n kwart eeuw na de sluiting van de mijnen in Zuid-Limburg was met een facelift van de wijk het stof van de mijnbouwperiode afgewassen en kreeg de wijk weer een frisse en modernere aanblik. Maar de sfeer van de twintigste-eeuwse mijnbouwperiode is bij een wandeling door de wijk nog steeds voelbaar...

Luchtfoto van de Staatsmijn Hendrik, waar vele mannelijke buurtbewoners hun kost verdienden.

Een eeuw daarvoor bestond De Egge nog niet. De naam kwam in de oude archieven slechts als veldnaam voor. Een van de oudste vermeldingen van de veldnaam stamt uit 1470 toen Jan van Weerst als bezitter van 4 morgen land 'op die Eygen' of 'op die Eggen' wordt genoemd. Bij deze akkers moet toen ook een boerderij hebben gestaan, de Pyrinxhof, waar Herman Rynckens een tijdlang gewoond moet hebben. Een aantal van de akkers op 'die Eygen' leverden tot ongeveer 1800 een deel van het salaris van de pastoor van Brunssum. Al deze gegevens wijzen erop dat 'De Eggen' een laatmiddeleeuwse ontginning is.

Tot in de twintigste eeuw bleef het agrarische karakter overeind. Oude kaartjes van de plek waar nu de bebouwing van een hechte wijk is, laten geen bebouwing zien, alleen een verkaveling omgeven door

winter 04/05
weller magazine
2

van boven naar beneden:

Plattegrond Brunssum, 1867

De Voorstraat in de Egge kort na het gereedkomen van de woningen. De bekende huisarchitect van 'Ons Limburg', Jan Stuyt, zorgde voor de hoogwaardige karakteristiek van deze arbeiderswoningen.

De Voorstraat in het voorjaar van 1921 met op de achtergrond de inmiddels eerste bewoonde huizen rond het Eggeplein. Het gebouw rechts op de voorgrond was jarenlang depot voor de woningvereniging.

heidegebied en bos. Een ideale uitvalsbasis dus voor de jacht op klein en misschien ook wat groter wild.

Brunssum was tot de twintigste eeuw een dorp met nog geen 1250 inwoners, met in het verleden wel al enige nijverheid van formaat. Vermeldenswaard is rond 1200 de pottenbakkersindustrie bij Oeloven langs de Rode Beek en korte tijd rond 1800 de bloeiende metaalnijverheid in het dorp waar zo'n 100.000 kilo ijzer werd verwerkt tot wijzerplaten van klokken, scharnieren en deurbeslag, kaarsensnuiters, lampen, suikertangen en passers. Het aanzien van de velden 'Op den Eygen' zou snel na 1911 veranderen. Toen begon men met de aanleg van de Staatsmijn Hendrik. In Rumpen waren daarvoor 23 percelen gekocht met een aaneengesloten oppervlakte van ongeveer 24 ha. Daarop verrezen boortorens en allerlei gebouwen

04/05 winter
weller magazine
3

Zo landelijk was 'De Egge' ooit.

De Egge werd recent nog een bedevaartsoord. De wenende madonna van de Voorstraat trok van heinde en verre mensen die op zoek waren naar genezing of een wonder.

voor de steenkolenwinning. Toen de schachten in 1918 op een diepte van 422 meter de eerste ontginbare steenkoollaag bereikten, konden vele mijnwerkers het ondergrondse werk beginnen. Door de toenemende productie groeit Brunssum al gauw uit tot een heus mijnwerkersstadje met in 1920 al bijna 10.000 inwoners en in 1930 zo'n 16.000. Enkele boerderijtjes en enkele wat grotere bedrijfjes moesten het veld ruimen voor de woningbouw voor de huisvesting van de vele mijnwerkers. In de nabijheid van de Hendrik wordt tussen 1918 en 1920 het 'Schuttersveld' met 421 woningen volgebouwd, overigens met instandhouding van het bos als park, dat bij gelegenheid van het gouden jubileum van de Staatsmijnen is gemoderniseerd tot een echt stadspark met roeivijver en kabelbaan. In 1920, werden door Woningvereniging Brunssum (voorloper Weller) ook

de 240 woningen van 'De Egge' gebouwd. In het voorjaar van 1921 konden de eerste bewoners er gaan wonen. In de Voorstraat was het kantoor van de woningvereniging waar in de begintijd maandelijks de huur van rond de 22 gulden moest worden betaald. Voor de vrijgezelle mijnwerkers verrees in De Egge nog een gezellenhuis. De wijk werd eerst ver na de Tweede Wereldoorlog uitgebreid met nieuwe eensgezinswoningen en galerijwoningen in de Mettebos. In 1955 werd de wijk ingedeeld bij de St. Jozephparochie en kreeg De Egge een kerk op haar grondgebied.

De bewoners van de wijk, of beter gezegd de 'mijnkolonie', deelden in de loop van de jaren lief en leed. Het harde mijnwerkersbestaan eiste zijn tol van de mannen. En men stond elkaar vooral bij toen de Hendrik op 13 juli 1926 en 27 maart 1947 werd getroffen door de grootste mijnwer-

kersrampen uit de Nederlandse mijnbouwgeschiedenis, waarbij beide keren 13 koempels om het leven kwamen.

De saamhorigheid was ook merkbaar in het verenigingsleven in de wijk. 'De Egge' had zijn eigen voetbalclub en ook de carnavalsvereniging 'De Streupers' zag in 1954 het levenslicht in café Bus op de Egge. De (mannelijke) inwoners van 'De Egge' stroopten nu niet meer op wild, maar 'streupten' nu de cafés en dancings af naar vrouwen en vermaak.

Als één van de weinige wijken van Brunssum haalt 'De Egge' in 1995 het landelijke nieuws. Een beeld van O.L. Vrouwe Fatima van de familie Coumans in de Voorstraat heeft bloed gehuild. Daardoor is het kapelletje, waar het beeldje nu staat, voor sommige mensen een bedevaartsoord geworden.